

УДК 343.131.5:343.143

А.В. Пономаренко,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
ДНДІ МВС України, м. Київ,
ORCID ID 0000-0002-6271-4485

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СВІДКІВ ЯК УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Стаття присвячена дослідженню процесуальних гарантій забезпечення безпеки свідків як учасників кримінального провадження. Акцентовано, що важливу роль у забезпеченні права на особисту безпеку особи, яка потрапила у сферу кримінального судочинства, відіграють кримінальні процесуальні гарантії. На підставі аналізу доктринальних підходів формулюється поняття “процесуальні гарантії забезпечення безпеки свідків” у кримінальному провадженні та визначено їх основні види.

Ключові слова: процесуальні гарантії, свідки, процесуальні норми, юридична відповідальність, оскарження процесуальних рішень.

Статья посвящена исследованию процессуальных гарантий обеспечения безопасности свидетелей как участников уголовного производства. Акцентировано, что важную роль в обеспечении права на личную безопасность личности, попавшей в сферу уголовного судопроизводства, играют уголовные процессуальные гарантии. На основании анализа доктринальных подходов формулируется понятие “процессуальные гарантии обеспечения безопасности свидетелей” в уголовном производстве и определены их основные виды.

Ключевые слова: процессуальные гарантии, свидетели, процессуальные нормы, юридическая ответственность, обжалование процессуальных решений.

Свідки, які беруть участь у кримінальному провадженні, мають бути впевнені, що їх участь не спричинить для них і їх близьких будь-яких несприятливих наслідків або загрозу їх настання. Державні органи й посадові особи мають гарантувати особі, яка набула статусу свідка, здійснення своїх прав та обов'язків, а за необхідності надати відповідний захист. Як слушно зазначає О.П. Кучинська, права, якими наділені свідки не можуть самі по собі автоматично забезпечити своє існування. Роль чинників, що забезпечують їх реалізацію, виконує система законодавчо закріплених положень (норм, принципів, вимог тощо), завдяки яким у кримінальному процесі має бути забезпечений перехід від передбачених законом можливостей до реальної дійсності. Гарантії прав особи виконують роль засобів, завдяки яким забезпечується можливість виключення чи принаймні мінімізації професійних помилок із боку органів розслідування та правосуддя щодо громадянина [1, с. 68].

З огляду на окреслене, можна стверджувати, що найважливішим чинником реального забезпечення прав і свобод особи, поряд з їх визнанням, дотриманням й повагою, є гарантування, здійснюване за допомогою специфічних засобів – гарантій, що надають усім елементам правового статусу реального змісту, завдяки яким стає можливим безперешкодне здійснення прав і свобод, їх охорона від протиправних посягань і захист від незаконних порушень [2, с. 98].

Необхідно наголосити, що в наукового загалу бракує одностайності щодо поняття “гарантії” та їх видів, через що висловлювалися різні думки. Гарантії розглядалися як елемент правової системи. Їх пов'язували з іншими поняттями, такими як міра охорони, міра правового захисту, юридична відповідальність. Вони вивчалися як самостійна категорія, що має свої риси, об'єкт, а також систему, структуру

та методи реалізації [3, с. 296]. Гарантії розглядалися як елемент правового статусу. Їх ототожнювали із засобами (способами) діяльності щодо забезпечення реалізації, охорони та захисту прав громадян.

Свого часу В.М. Корнуков, визначаючи поняття “гарантії”, писав: “все те, що тією чи іншою мірою сприяє досягненню певних результатів або забезпечує певний стан, може бути розцінене як гарантія відповідної діяльності або стану, тому що сприяє діяльності, захищає стан, тобто гарантує їх. Загальне поняття гарантії часто доволі умовне і, якщо так можна висловитися, рухливе, оскільки те, що в одному випадку є гарантією, в іншому випадку не є такою” [4, с. 59].

Загально визнаним серед науковців є поділ гарантії на загальні (економічні, політичні, ідеологічні) та спеціальні (юридичні). З погляду оцінки ефективності забезпечення безпеки свідків, саме аналіз юридичних гарантії становить для нас найбільший інтерес. Під юридичними гарантіями найчастіше розуміють “встановлені законом, нормами права засоби і способи, якими охороняються і захищаються права громадян, припиняють і усувають порушені права” [5, с. 56].

Важливу роль у забезпеченні права на особисту безпеку особи, яка потрапила у сферу кримінального судочинства, відіграють кримінальні процесуальні гарантії. Вчені розуміють під ними “сукупність встановлених законом правових норм, що забезпечують виконання завдань кримінального провадження та надають можливості суб’єктам кримінального процесу виконувати обов’язки та реалізовувати права” [6, с. 21], “засоби забезпечення як досягнення мети кримінального процесу загалом, так і прав учасників процесу зокрема” [7, с. 41], “встановлені законом засоби, за допомогою яких громадяни, які беруть участь у кримінальному процесі, можуть захищати свої права й інтереси” [8, с. 83], “систему правових засобів та умов, які забезпечують рішення завдань правосуддя і охорону прав та законних інтересів його учасників” [9, с. 218; 5], “установлені законом норми, які забезпечують здійснення завдань правосуддя наданням всім учасникам процесуальних прав та покладанням на державні органи обов’язків із забезпечення реалізації цих прав [10, с. 109]. Як бачимо, поняття “гарантії” охоплює всю сукупність об’єктивних і суб’єктивних чинників, спрямованих на реалізацію прав і свобод, усунення можливих перешкод їх повного або належного здійснення.

Як основні види процесуальних гарантії Г.Ф. Горський, Л.Д. Кокорєв, П.С. Елькінд виокремлювали: процесуальні норми, закріпленні в них права та обов’язки учасників кримінального судочинства; принципи судочинства, які мають своє закріплення в правових нормах; кримінально-процесуальну форму; діяльність учасників судочинства; систему перевірки обґрунтованості рішень, які приймаються; систему контролю за законністю процесуальних дій; систему процесуального примусу, процесуальні санкції; законність [11].

О.М. Ларін також додавав до цього переліку регламентовані законом дії слідчого (та їх результати), якими створюється реальна можливість використання суб’єктивних прав та охороняються законні інтереси [12, с. 60].

Досліджуючи концепцію системи правових гарантії права людини на безпеку, В.П. Васьковська зазначала, що “гарантії права людини на безпеку необхідно розуміти як передбачену Конституцією і законами України систему правових норм, соціально-економічних умов, політичних засобів, моральних принципів, організаційних заходів і способів, умов і вимог загальнообов’язкового характеру, завдяки яким можливе найбільш повне і всебічне забезпечення реалізації цього права, за допомогою яких здійснюється дотримання, охорона, захист і відновлення права людини на безпеку” [13, с. 10]. Поділяючи таку думку науковця, вважаємо, що система гарантії прав свідків передбачає створення умов економічного, політичного організаційного й правового характеру, а також способів і методів, що забезпечують реальний фактичний захист як загальних, так і спеціальних (додаткових) прав, притаманних лише особам із цим правовим статусом. Систему загальних гарантії права на безпеку становлять організаційно-політичні, організаційно-соціальні, організаційно-культурні, організаційно-економічні гарантії. До системи спеціальних (юридичних) гарантії належать нормативно-правові й організаційно-правові або інституційно-організаційні гарантії права людини на безпеку [13].

Беручи до уваги думки зазначених вище науковців, вважаємо, що до основних видів гарантій забезпечення безпеки свідків належать:

По-перше: процесуальні норми, в яких закріплені права та обов'язки свідків. Наразі правовий статус свідків закріплено ст. 65 КПК України, згідно з якою свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань. Основу правового статусу свідка становлять права й обов'язки. При цьому його загальні права й обов'язки закріплено ст. 66 КПК України, а спеціальні, які він має у зв'язку із застосуванням стосовно нього заходів забезпечення безпеки, містяться у ст. 5 Закону України "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві".

Процесуальними гарантіями забезпечення безпеки для учасників кримінального провадження в Україні є й низка положень КПК України: допит свідка/потерпілого та одночасний допит двох і більше вже допитаних осіб у судовому засіданні слідчим суддею під час досудового розслідування, у т. ч. дистанційно (ч. 1 ст. 225, ч. 2 ст. 232 КПК України); упізнання поза візуальним та аудіоспостереженням особи, яку пред'являють для впізнання (ч. 4 ст. 228 КПК України); допит/упізнання в режимі відеоконференції в ході досудового розслідування (ст. 232 КПК України) та процесуальні дії у режимі відеоконференції під час судового провадження (ст. 336 КПК України); допит у суді свідка, потерпілого, обвинуваченого з використанням технічних засобів з іншого приміщення чи в інший спосіб, що виключає ідентифікацію особи, у разі потреби – зі створенням акустичних перешкод (ч. 9 ст. 352, ч. 2 ст. 353, ч. 3 ст. 351 КПК України); допит свідка за відсутності певного допитаного свідка (п. 5 ст. 352 КПК України); допит особи, яка перебуває за кордоном, за допомогою відео-або телефонної конференції в порядку міжнародної правової допомоги (ст. 567 КПК України).

Додатковими процесуальними гарантіями забезпечення безпеки є: зобов'язання будь-якої особи, якій надано доступ до інформації про приватне життя, запобігати її розголошенню (ч. 4 ст. 15 КПК України); заборона незаконного розголошення відомостей досудового розслідування (ст. 222 КПК України); заборона надання стороні захисту для ознайомлення й відкриття матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві (ч. 1 ст. 221, ч. 5 ст. 290, ч. 3 ст. 317 КПК України).

По-друге: принципи судочинства, закріплені в правових нормах. Визначення принципів судочинства, закріплених у правових нормах серед основних гарантій кримінального процесу, є також цілком виправданим, оскільки, будучи основними правовими ідеями, вихідними положеннями, саме вони в конкретних ситуаціях є гарантіями прав і законних інтересів особи. Проте жоден принцип кримінального процесу, яким важливим він би не був, взятий окремо від інших, не дає адекватного уявлення про те чи інше судочинство [14]. Тому слід вести мову про систему принципів (засад) кримінального судочинства, закріплених у гл. 2 КПК України 2012 р.

До принципів забезпечення безпеки свідків можна віднести: 1) принцип законності застосування та здійснення заходів безпеки; 2) поваги до людської гідності; 3) забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; 4) недоторканості житла чи іншого володіння; 5) забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; 6) взаємної відповідальності органів, які здійснюють заходи безпеки та осіб, які захищаються; 7) гласності і конфіденційності організації та реалізації заходів безпеки.

По-третє: кримінальна процесуальна форма. Під кримінально-процесуальною формою слід розуміти передбачений кримінально-процесуальним законодавством порядок усієї кримінально-процесуальної діяльності органів досудового розслідування, прокуратури, суду та інших учасників кримінального провадження, залучених до процесу. Цей порядок є єдиним (уніфікованим) для всіх кримінальних проваджень, що є гарантією дотримання прав суб'єктів кримінального процесу, виконання завдань кримінального провадження. Процесуальна форма становить велику соціальну цінність, утворює найважливішу гарантію справедливого правосуддя. Вона має врегульовуватися кримінально-процесуальним законодавством.

У загальному вигляді порядок прийняття рішення про застосування заходів безпеки описаний у ст. 22 Закону України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві”.

Положеннями ст. 20, 21 цього Закону визначено чіткі приводи й підстави, за наявності яких приймається обґрунтоване рішення про вжиття чи скасування заходів забезпечення безпеки. Водночас слід акцентувати увагу, що законодавець, надавши уповноваженим особам право змінювати заходи безпеки, не передбачив для цього підстави. З огляду на окреслене убачається, що процедура зміни, доповнення, обмеження заходів безпеки осіб у кримінальному провадженні потребує детального нормативно-правового регламентування.

Гарантією забезпечення ефективності заходів безпеки є точне дотримання, з одного боку, процесуального порядку прийняття рішення щодо застосування заходів безпеки, а з другого – порядку їх фактичного здійснення компетентними органами стосовно свідків.

По-четверте: діяльність уповноважених на забезпечення безпеки осіб. Слід зазначити, що право особи, яка бере участь у кримінальному провадженні, зокрема свідка, не може бути реалізовано без спеціально уповноважених на це державних органів. Саме вони виконують особливу роль у втіленні права в життя, оскільки мають відповідні для цього повноваження та забезпечені певними засобами реалізації норм, контролюються державою та нею фінансуються. Навіть тоді, коли внаслідок бездіяльності державних органів людина, яка потребує захисту в кримінальному провадженні, не може реалізувати своє право, вона лише може спонукати уповноважені органи через певні судові, прокурорські механізми на виконання їх обов'язків. З огляду на це ефективна діяльність уповноважених на забезпечення безпеки осіб є гарантією забезпечення безпеки свідків.

Наразі здійснення заходів безпеки покладається за підслідністю на органи Служби безпеки, Державного бюро розслідувань, Національної поліції або Національне антикорупційне бюро, у складі структур яких із цією метою створюються спеціальні підрозділи. Водночас зауважимо, що дії зазначених вище органів щодо забезпечення захисту свідків проводяться в режимі особливої секретності, що відповідно ускладнює розмежування повноважень кожного з цих органів, між якими бракує координації та довіри. Крім того, слід відмітити, що захист свідків спеціальні підрозділи здійснюють паралельно з іншими завданнями, що перешкоджає належному захисту. Оскільки чинне законодавство має занадто розпорядчий характер, це призводить до того, що орган, який провадить заходи безпеки, обмежений у своїй діяльності. Також, коли слідчий, прокурор, суд, у провадженні яких перебувають кримінальні провадження, приймають рішення про застосування заходів безпеки до уваги не беруться ресурсні та операційні можливості органів, які безпосередньо здійснюють такий захист, що й унеможливує забезпечення надійного захисту учасникам кримінального судочинства, зокрема свідкам.

З огляду на викладене, виникає необхідність у створенні окремого, самостійного органу для забезпечення захисту свідків (особливо важливих свідків), який би був відповідальний за оперативну підготовку та впровадження заходів захисту свідків. При цьому слід наголосити, що відповідно до п. 28 Рекомендацій Ради Європи підрозділи по захисту свідків мають оперативну автономію і не беруть участі в підготовці справи або розслідуванні. Зважаючи на це, а також для додержання максимального рівня конфіденційності, усунення ризиків розкриття інформації вбачаємо доцільним, щоб підрозділ був автономним оперативним. Водночас закон має забезпечувати повну організаційну й фінансову незалежність такого органу при здійсненні своїх повноважень.

На нашу думку, в цьому напрямі відбуваються позитивні зміни. Так, 20 грудня 2017 р. відбулася презентація концепції закону про захист свідків у кримінальному судочинстві, так званій “Закон Аміни Окуєвої” [15]. Пізніше підготовлено Проект Закону про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві № 8457 від 08.06.2018. Згідно з яким забезпечення безпеки цінних свідків, потерпілих або підозрюваних здійснюватиме Національна служба захисту [16].

Як бачимо, удосконалення законодавства в цій сфері скеровано на створення повноцінного інституту державного захисту прав свідків та інших учасників

кримінального провадження, виконання конституційного обов'язку правової держави визнавати, дотримуватися, захищати права і свободи людини і громадянина.

Отже, на підставі зазначеного вважаємо, що ефективна правотворча, правозастосовна та організаційна діяльність державних органів вибудовує систему правових гарантій, яка має забезпечити здійснення органами, які забезпечують безпеку свідків відповідно до закону, юридичних обов'язків із реалізації прав свідків на безпеку.

По-н'яте: система перевірки обґрунтованості прийнятих рішень. Оскільки кримінальний процес, як і інший вид людської діяльності, не є досконалим і в принципі допускає можливість помилок, як вагома процесуальна гарантія законодавцем передбачена незалежна система перевірки (контролю) законності й обґрунтованості деяких рішень, що приймаються в межах кримінального судочинства. Її елементами стають визначені кримінально-процесуальним законом можливості щодо оскарження будь-якої незаконної або необґрунтованої дії слідчого, прокурора як у позасудовому, так і в судовому порядку [14] .

Викликає непорозуміння відсутність законодавчої можливості в заявника оскаржити рішення слідчого судді про відмову в задоволенні скарги на дії або бездіяльність слідчого, прокурора у сфері застосування заходів безпеки під час кримінального провадження. Апеляційні суди формально підходять до відповідної скарги і відмовляють, посилаючись на ст. 309 КПК України, що містить вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку під час досудового розслідування [17]. Так, у ст. 309 КПК України до переліку рішень слідчого судді, що можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, не віднесено відмови в задоволенні скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора про застосування заходів безпеки. Така ситуація робить неможливою повною мірою реалізацію права особи на особисту безпеку. З огляду на це виникає потреба у внесенні змін до ст. 309 КПК України, додавши до переліку рішень слідчого судді, що можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, необхідність віднести відмову в задоволенні скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора про застосування заходів безпеки.

Отже, аналіз законодавчо закріпленої процедури оскарження з погляду її доступності, швидкості реалізації, характеру рішень, що приймаються, і, як наслідок, ефективності дає підстави зробити висновок про необхідність її вдосконалення.

По-шосте: особливий вид юридичної гарантії забезпечення безпеки свідків – юридична відповідальність. На протигагу іншим видам юридичних гарантій, які забезпечували права особи, вона є гарантом юридичних обов'язків.

Серед найважливіших гарантій забезпечення безпеки учасників кримінального провадження у Кримінальному кодексі України є відповідальність за нежиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист (ст. 380 КК України), розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст. 381 КК України), перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку (ст. 386 КК України).

Доречно звернути увагу на той факт, що розділ XVIII Кримінального кодексу України містить низку статей, які передбачають відповідальність за погрозу або насильства щодо судді, народного засідателя чи присяжного (ст. 377); умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного (ст. 378); посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя (ст. 379); втручання в діяльність захисника чи представника особи (ст. 397); погроза або насильство щодо захисника чи представника особи (ст. 398); умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи (ст. 399); посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги (ст. 400) [18]. Поряд з цим у КК України не передбачена відповідальність за вчинення тотожних злочинів щодо свідків як учасників кримінального провадження. З огляду на це виникає потреба у створенні додаткових гарантій захисту свідків від незаконного впливу і, як наслідок, досягнення завдань кримінального провадження.

На підставі аналізу теоретичних джерел констатуємо, що процесуальними гарантіями забезпечення безпеки свідків слід вважати передбачені кримінальним процесуальним законодавством правові вимоги (умови, правові засоби та способи), які

забезпечують фактичну реалізацію, охорону та надійний захист прав і законних інтересів свідків щодо яких застосовано заходи безпеки. До основних видів гарантій забезпечення безпеки свідків належать: 1) процесуальні норми, закріплені у них права та обов'язки свідків; 2) принципи судочинства, які закріплені в правових нормах; 3) кримінально-процесуальна форма; 4) діяльність уповноважених на забезпечення безпеки осіб; 5) система перевірки обґрунтованості прийнятих рішень; 6) юридична відповідальність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Кучинська О.П.* Гарантії забезпечення прав учасників кримінального провадження за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. Слово національної Школи суддів України. 2012. № 1(1). С. 67–73.
2. *Баран С.О.* Конституційне право людини і громадянина на відшкодування шкоди та його забезпечення в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2013. 200 с.
3. *Протченко С.М.* Сутність та види юридичних гарантій, які передбачені для працівників органів внутрішніх справ. Вісн. Харків. нац. ун. внутр. справ. 2008. № 42. С. 294–300.
4. *Корнуков В.М.* Теоретические и правовые основы положения личности в уголовном судопроизводстве: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Саратов, 1987. 415 с.
5. *Строгович М.С.* Курс советского уголовного процесса. Москва: Наука, 1968. Т. 1. Основные положения науки советского уголовного процесса. 468 с.
6. Кримінальний процес: підручник / за ред.: В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліна, О.Г. Шила. Харків: Право, 2013. 823 с.
7. *Тертишник В.М.* Науково-практичний коментар до Кримінально-процесуального кодексу України. Київ: А.С.К., 2003. 1056 с.
8. *Строгович М.С.* Природа советского уголовного процесса и принцип состязательности. Москва: Юрид. издательство НКЮ СРСР, 1939. 152 с.
9. Конституційне право України: підручник / за ред. В.Ф. Погорілка. Київ: Наук. думка, 1999. С. 218.
10. *Молдован В.В., Кацавець Р.С.* Кримінальний процес України. Практикум: навч. посіб. Київ: Алерта, 2006. С. 109.
11. *Горский Г.Ф., Кокорев Л.Д., Элькин П.С.* Проблемы доказательств в советском уголовном процессе. Воронеж: Издательство Воронеж. ун-та, 1978. С. 230–236.
12. *Ларин А.М.* Расследование по уголовному делу: процессуальные функции. М.: Юрид. лит., 1986. С. 60.
13. *Васьковська В.П.* Право людини на безпеку та конституційно-правовий механізм його забезпечення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Дніпропетровськ, 2006. С. 10.
14. *Цилорик І.І.* Про процесуальні гарантії захисту прав і свобод учасників кримінального судочинства. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 837. С. 511–515. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/33022/1/83-511-515.pdf> (дата звернення: 18.05.2018).
15. *Монастирський Д.А.* Захист свідків в Україні: UIF презентував концепцію нового закону. URL: https://uifuture.org/uk/post/zahist-svidkiv-v-ukraini-uif-prezentuvavkonceptiu-novogo-zakonu_563 (дата звернення: 12.04.2018).
16. Проект Закону про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві від 08.06.2018 № 8457. Верховна Рада України: офіц. веб-портал. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64189 (дата звернення: 12.06.2018).
17. Постанова Апеляційного суду Чернігівської області від 07.02.2012 р., справа № 10-28/2012, провадження № 10/2590/28/2012, ЄДРСР № 24866488. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/24866488> (дата звернення: 24.04.2017).
18. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341–III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.

REFERENCES

1. *Kuchinska, O.P.*, 2012, *Harantiyi zabezpechennya prav uchasnykiv kryminalnoho provadzhennya za novym Kryminalnym protsesualnym kodeksom Ukrayiny*. "Guarantees of the Rights of Participants in Criminal Proceedings according to the New Criminal Procedure Code of Ukraine". The Word of the National School of Judges of Ukraine 1(1), 67–73 [in Ukrainian].
2. *Baran, S.O.*, 2013, *Konstytutsiynne pravo lyudyny i hromadyanyna na vidshkoduvannya shkody ta yoho zabezpechennya v Ukrayiny*. "Constitutional Right of a Person and a Citizen for Compensation of Harm and Its Provision in Ukraine": thesis. ... candidate of legal sciences: 12.00.02. Kyiv. 200 p. [in Ukrainian].
3. *Protchenko, S.M.*, 2008, *Sutnist ta vydy yurydychnykh harantiy, yaki peredbacheni dlya pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav*. "The Essence and Types of Legal Guarantees Provided for Employees of the Internal Affairs Bodies". Herald KhNUVS 42, 294–300 [in Ukrainian].
4. *Korniukov, V.M.*, 1987, *Teoretycheskye y pravovye osnovy polozhenyya lychnosti v uholovnom sudoproyzvodstve*. "Theoretical and Legal Foundations of the Person's Position in Criminal Proceedings": thesis ... Dr. of Law: 12.00.09. Saratov. 415 p. [in Russian].

5. *Strogovich, M.S.*, 1968, The course of the Soviet criminal process. Moscow: Science, Vol. 1. Basic Provisions of the Science of the Soviet Criminal Process. 468 p. [in Ukrainian].
6. Kryminalnyi protses: pidruchnyk. Criminal process: textbook / editors: Tatiy V.Y., Groshevyi, Y.M., Kaplin, O.G., Shylo, O.V., 2003. Kharkiv: Right, 2013. 823 p. [in Ukrainian].
7. *Tertyshnyk, V.M.*, 2003, Naukovo-praktychnyy komentar do Kryminalno-protsesualnoho kodeksu. "Scientific and Practical Commentary on the Code of Criminal Procedure of Ukraine". Kyiv. 1056 p. [in Ukrainian].
8. *Strogovich, M.S.*, 1939, Pryroda sovetskoho uholovnoho protsesa y pryntsyp sostyazatel'nosti. "The Nature of the Soviet Criminal Process and the Principle of Controversy". Moscow. 152 p. [in Russian].
9. Konstutsiynne pravo Ukrainy: pidruchnyk. Kyiv. "Constitutional Law of Ukraine": textbook / ed. V.F. Pohorilko. Kyiv. 1999. 218 p. [in Ukrainian].
10. *Moldovan, V.V., Katsavets, R.S.*, 2006, "The Criminal Process of Ukraine". Workshop: Teachers. Kyiv: Alerta. P. 109 [in Ukrainian].
11. *Horsky, H.F., Kokorev, L.D., Elkind, P.S.*, 1978, Problemy dokazatel'stv v sovetskom uholovnom protsesse. "Issues of Evidence in the Soviet Criminal Procedure". Voronezh, 230–236 [in Russian].
12. *Larin, A.M.*, 1986, Rassledovanye po ulovnomu delu: protsesualnye funktsyy. "Investigation on Criminal Case: Procedural Functions". M.: Yurid. Lit. P. 60 [in Russian].
13. *Vaskovska, V.P.*, 2006, Pravo lyudyny na bezpeku ta konstytutsiyno-pravovyy mekhanizm yoho zabezpechennya. "The Right of a Person to Security and the Constitutional and Legal Mechanism of its Provision": thesis. ... Candidate of Legal Sciences: 12.00.02. Dnipropetrovsk. P. 10 [in Ukrainian].
14. *Tsilyurik I.I.*, 2016, Pro protsesualni harantiyi zakhystu prav i svobod uchashnykiv kryminalnoho sudochynstva. "About Procedural Guarantees of the Protection of the Rights and Freedoms of Participants in Criminal Proceedings". Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Legal Sciences 837, 511–515. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/33022/1/83-511-515.pdf> (Date of Application: 18.05.2018).
15. *Monastyrsky, D.A.*, 2018, Zakhyst svidkiv v Ukraini: UIF prezentuvav kontseptsiyu novoho zakonu. "Protection of Witnesses in Ukraine: UIF Presented the Concept of a New Law". URL: https://uifuture.org/uk/post/zahist-svidkiv-v-ukraini-uif-prezentuvav-konceptiu-novogo-zakonu_563 (Date of Application: 12.04.2018) [in Ukrainian].
16. Proekt Zakonu pro zabezpechennya bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi vid 08.06.2018 № 8457. Draft Law on Ensuring the Safety of Persons Involved in Criminal Proceedings dated 08.06.2018 No 8457. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine: official web-portal. URL: http://w1.c1rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64189 (Date of Application: 12.06.2018) [in Ukrainian].
17. Postanova Apelyatsiynoho sudu Chernihivskoyi oblasti vid 07.02.2012 r., sprava № 10-28/2012, provadzhennya № 10/2590/28/2012, YEDRSR No 24866488. Yedynyy derzhavnyy reyestr sudovykh rishen. Resolution of the Court of Appeal of Chernihiv region dated February 7, 2012, case No 10-28 / 2012, proceedings No 10/2590/28/2012, USSR No 24866488. Unified State Register of Court Decisions. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/24866488> (Date of Application: 24.04.2017) [in Ukrainian].
18. Criminal Code of Ukraine: Bill dated 05.04.2001 № 2341–III. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2001. No 25–26. Art. 131 [in Ukrainian].

UDC 343.131.5:343.143

A.V. Ponomarenko,
Candidate of Law, Senior Researcher, Leading Researcher
of the Research Lab of the State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv,
ORCID ID 0000-0002-6271-4485

PROCEDURAL GUARANTEES FOR THE INSURANCE OF THE SAFETY OF WITNESSES AS THE PARTICIPANTS OF CRIMINAL PROCEEDINGS

Paper is dedicated to the study of procedural safeguards to ensure the safety of witnesses as participants in criminal proceedings. It is emphasized that the most important factor in the real maintenance of the rights and freedoms of the person, along with their recognition, observance and respect, is the guarantee, which is carried out with the help of specific means – guarantees giving all the elements of the legal status of the real content, through which it becomes possible for the unimpeded exercise of rights and freedoms, their protection against unlawful encroachment and protection from unlawful violations. Guarantees are divided into general (economic, political, ideological) and special (legal). Under legal guarantees are understood "established by law, the norms of law means and methods that protect and protect the rights of citizens, terminate and eliminate violated rights. The system of guarantees of witnesses' rights provides for the creation of conditions

economic, political, organizational and legal nature, as well as methods and means that provide real actual protection of both general and special (additional) rights, which are specific only to persons with this legal status. The emphasis is placed on the fact that criminal procedural guarantees play an important role in ensuring the right to personal safety of a person who has fallen into the sphere of criminal justice. On the basis of the analysis of doctrinal approaches, the notion “procedural safeguards to ensure the safety of witnesses” is formulated in criminal proceedings, as provided by the criminal procedural law, the legal requirements (conditions, legal means and methods) that ensure the actual realization, protection and reliable protection of the rights and legitimate interests of witnesses which are applied security measures. The main types of guarantees of ensuring the safety of witnesses are assigned to them: 1) procedural norms, the rights and obligations of witnesses established in them; 2) the principles of legal proceedings, which are enshrined in legal norms; 3) the criminal-procedural form; 4) activities of authorized persons to ensure the safety of persons; 5) system of verification of the validity of the decisions; 6) legal liability.

Keywords: procedural guarantees, witnesses, procedural norms, legal responsibility, appeal of procedural decisions.

Отримано 15.06.2018